

МБДОУ ЦРР д/с «Сулусчаан» с. Усун – Кюель МО «Чурапчинский улус (район)» РС(Я)

**Күн - дьыл эргиирин халандаарынан иитэр үлэ былаана
2021 -2022 үө.дь.**

Күн - дьыл халандаарынан иитэр үлэ былаана 2021 -22 үөдь.

Балаҕан ыйа. Улуу Суорум ыйа – кыһынныга бэлэмнэни ыйа.

«Көмүс күһүн кэлээтин, билии-көрүү ылаары оскуолаҕа, оҕо саадыгар түмсэбит»

<p>Тема: «Билии – бараммат баай» Ис хоһооно: Балаҕан ыйын 1 күнэ Билии күнэ буоларын билиһиннэри. Оскуола, кинигэ туһунан оҕо билиэн- көрүүн баҕатын күүһүрдүү. Оскуола туһунан билиилэрин чинэтии, үөрэх суолтатын, ким уонна тоҕо үөрэтэрин, үөрэх тээбириннэрин, оскуолаҕа сылдыһы быраабылаларын туһунан билиилэрин кэнэтии, чинэтии. Учуутал идэтин, үөрэнээччи туһунан үтүө өйдөбүллэри биэри. Оскуола, оҕо саада турар миэстэлэрин, детсад аадырыһын, үлэһиттэрин билии.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Оскуолаҕа туохха уонна тоҕо үөрэтэллэрий? (Оскуолаҕа экскурсия). 2. Үөрэх тэриллэрэ (быыстапка). 3. Кинигэ – билии төрдө. 4.Детсадпар оскуолаҕа барарга бэлэмнэнэбин. 5.«Дорообо, детсадым!» 	<p>Тема: «Көмүс күһүн бэлэхтэрэ». Ис хоһооно: Күһүн туһунан оҕо билиитин кэнэтии. Ты хаһаайыстыбатын идэлэрин салгыы билиһиннэри. Айылҕаҕа сэрэхтээхтик сылдыһы быраабылаларын чинэтии. Дьыл кэмнэрин туһунан, солбуйсууларын бэрээдэгин билиилэрин чинэтии. Айылҕаҕа харыстабыллаах сыһыаны иити. Күһүн искусство айымньыларыгар (хоһоонно, ойуулуур-дьүһүннүүр үлэҕэ, музыкаҕа) хоһуйууларын, айар идэлэр тустарынан өйдөбүллэри кэнэтии. 27 - Иитээччи уонна детсад бары үлэһиттэрин күнэ буоларын билиһиннэри. Көмүс күһүн, курус күһүн уратыла. Худуһунньуктар үлэлэрин быыстапка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Биһиги – айылҕа оҕолорунабыт. «Айылҕаны харыстыаҕын» плакат конкурса. 2. Оҕуруоччут улэтэ. Мин оҕуруотум (фотопланшет) 3. Айар идэлэри (поэт, художник, музыкант) кытары билси. «Иитээччи - бары өтгүнэн талааннаах киһи» быыстапка. «Мин таптыыр иитээччим» уруһуй, «Мир детей» фотовыставка. <p>«Көмүс күһүн бэлэхтэрэ» (тумук: бырааһыннык, «Айылҕа дьиктилэрэ» быыстапка, күһүнгү ярмарка)</p>
---	--

Алтынны ый. Хотой айыы ыйа - сир тонон кыһын саҕалананыта.

«Мин олорор бөһүөлэгим - Сылан, мин республикам – Саха сирэ, мин дойдум - Россия»

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Төрөөбүт дэриэбинэм – Сылан – Уһун - Күөл» Ис хоһооно: Төрөөбүт дэриэбинэбит туһунан билиилэрин кэнэтии. Кини кэрэхсэбиллээх сирдэрин, тэрилтэлэрин, Баһылыгын билии, убаастабылы үөскэтии. Төрөөбүт дэриэбинэҕэ, республикаҕа, дойдуга (Россияҕа) тапталы инэри, ситиһилэринэн кизэн туттуу. Республика Президенин билии, убаастабылы иити. Сир ийэ – барыбыт дьыэтэ өйдөбүлү биэри, манна элбэх</p>	<p>Тема: «Кырачааннар олонхо дойдутугар» Ис хоһооно: Саха норуотун уус-уран айымньытын саамай үрдүк чыпчаала-олонхо диэн өйдөбүлү инэри. Бухатыыр модун уобараһын сөҕүү-махтайы. Абааһы бухатыырын кытта тэннэн, уратыларын өйдүүр. Туйаарыма Куо уһун</p>	<p>Тема: «Россия гражданина буолабын» Ис хоһооно: Төрөөбүт дойдуга туһунан өйдөбүлү салгыы кэнэтии. Государственной бырааһынныктыгарын билиһиннэри. Россия историятын туһунан судургу билиини биэри. Төрөөбүт дойдубут Россия диэн өйдөбүлү салгыы кэнэтии.</p>	<p>Тема: «Кыһынны спорт көрүннэрэ» Ис хоһооно: Сэтинньи 2 күнүттэн кыһын саҕаланарын билиһиннэри. Кыһынны спорт көрүннэрин кытары салгыы билсиһи (хайыһар, салааска, ханкы уо.д.а.). Сэрэхтээх буолуу быраабылаларын кытта</p>

<p>дойдулар, омултар баалларын туһунан кэпсээһин. Иллээхтик олоруохтаахпыт. Атын омул культуратын, үгэстэрин билэргэ, убаастыырга иитии. 1 чыыһылаҕа Музыка күнүн, Кырдыаҕастар күннэрин бэлиэтииллэр. Кырдыаҕастарга үтүө сыһыанна иитии, эһээлэри, эбээлэри сырдатыы – дыарыктарын кэпсээһин.</p> <p>1.Төрөөбүт дэриэбинэм Сылан – Уһун - Күөл. Эбээлэргэ, эһээлэргэ бэлэх откырытканы оноруу.</p> <p>2.Биһиги республикабыт – Саха сирэ. Стендовой быыстапка.</p> <p>3. Биһиги Россия гражданнырабыт (олохтоохторобут). Угологу тэрийии.</p> <p>4.Сир ийэ – киһи аймах дьиэтэ. Атын дойдулары билиһиннэри.</p> <p>5.Музыкальнай композиция «Алаас ахтылҕана». Эбээлэргэ конкурс (Аралдьыйыы - Эбээлэр дьобурдарын көрдөрүүлэрэ, «Аан дойдум далбара, ийэ сирим илгэтэ» сахалыы ас быыстапка). Эһээлэри, эбээлэри сырдатыы.</p>	<p>суһуохтаах, кыраһыабай, нарын дьин билиини ылыы. Олонхону толоро үөрэни.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Олонхо - саха норуотун улуу айымньыта 2. Үрүн Аар тойон 3. Олонхо бухатыыра - Ньургун Боотур, кэрэ куота -Туйаарыма Куо 4. Аһаһас аан кунэ. Олонхо көстүүмнэрин тигии. 5. «Олонхо дойдутун оҕотобун» (Ый түмүгүнэн: «Олонхо дойдута» уруһуй быыстапката, олонхону куолаан толоруу) 	<p>Россия Президенин, былааҕын, гербэтин, гимнин билии. Киин куорат Москва туһунан билиини салгыы кэнэти. Учуутал кунэ тоҕо бэлиэтэнэрин билии. Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин күнүн туһунан билиһиннэри.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Россия символлара. 2. Россия историята. 3. Дойдубут Президенэ,киин куората 4. Учуутал туһунан ырыа, хобоон, хартыына, кинигэ 5. «Учуутал кунэ» - дойду урдунэн бэлиэтэнэр бырааһынньык. 6. Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин күнүгэр – Мин тиэргэним – видеоролик оноруу. 	<p>билсигии. Салгын, эти-сиини эрчийии киһи доруобуйатыгар туһатын өйдөтүү.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кыһын уонна кыһынны спорт көрүгнэрэ. 2. Нэһилиэк хайыһардыттарын кытта билсигии. 3.Салааскалааһын. 4.«Аҕалары кытары оонньуубут».
---	--	--	---

Сэтинньи ый – Баай байанай ыйа.

«Өбүгэ дыарыгын билсэбит, удыур тыыныгар уһуйуллабыт»

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Норуот сомоҕолоһуутун күнэ» Ис хоһооно: Россияҕа олорор омултар тустарынан кэпсээһин. Дойдуга буолар кэрэхсэбиллээх бэлиэ күннэргэ интэриэһи тардыы, Россияҕа олорор омултар үнкүүлэрин</p>	<p>Тема: «Удыур тыыныгар уһуйуллау» Ис хоһооно: Дьиз-кэргэн төрдүн-ууһун, бииргэ төрөөбүттэри, уруу-аймах ааттанар тылларын билии (хос эбэ, ...балыс, убай,... санас, күтүөт уо.а.). Удыур дыарыгы, төрөппүттэрин</p>	<p>Тема: «Байанай киэһэтэ». Ис хоһооно: Саха сирин тыатын мастарын, көтөрүн-сүүрэрин кытары салгыы билсигии. Тайҕа өйдөбүлэ. Тыа иччитин кытары билиһиннэри. Тыынар тыыннаах барыта айылҕаны кытары сибээстээх, киһи айылҕа оҕото буолар, киһи дыайытыттан тыа</p>	<p>Тема: «Күн күбэй ийэлэрбит» Ис хоһооно: Ийэ суолтатын өйдөтүү. Былыргы дыахтар дыарыга (иис, сөрүү өрүү, ас астааһын, сүөһү көрүү). Ийэ толору аатын, ханна үлэлиирин, дыарыгын кэпсиир дьобуру сайыннарыы. Ийэлээх аҕа үлэлээн-хамсаан ылбыт харчыларынан оҕолорун аһаталлар. тангыннараллар,</p>

<p>билиһиннэри, толорорго үөрэтии.</p> <p>1- 4.Нэдиэлэ устата Россия норуоттарын үнкүүлэрэ үөрэтиллэллэр.</p> <p>5.Сомоҕолоһуу күнүгэр аналлаах «Үнкүү бырааһынньыга» (Түмүк: «Араас омуқ танастаах куукулалар» быыстапка).</p> <p>7. Саха литературатын тэрииттээчи - Улуу суруйааччы П.А.Ойуунускайга аналлаах тэрээһин.</p>	<p>үлэлэрин-хамнастарын, дьарыктарын туһунан кэпсиригэ үөрэнии.</p> <p>Уһуйуллууну, тугу сатыыр буолбутун көрдөрүү.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мин төрүөччүм 2. «Сибэкки – сир симэҕэ» 3. Ийэм, аҕам дьарыга 4. Утумнаабыт дьарыгым 5. «Удьуор утума». Оҕолор ааҕыылара. (түмүк) 6. «Ыл барҕата» - оҕолорго электроннай дневник оноруу. 	<p>олоҕо тутулуктаах, онон тыаҕа харыстабыллаахтык сыһыаннааһахтаахпыт диэн өйдөбүлү инэри. Бултка, тыаҕа сэрэхтээхтик сылдыы быраабылаларын билиһиннэри.</p> <p>Дьиикэй кыыллары бултааһын үгэстэрин, булт туһатын билиһиннэри.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Биһиги тыабыт мастара, тайҕа. 2. Тыа иччитэ Байанай. Айылҕаны харыстааһын үгэстэрэ. 3. Тыа кыылларын, көтөрдөрүн олохторо. 4. Булт үлэтэ, булт туһата. 5. «Байанай кизэһэтэ» аралдьыйы. 	<p>ийэ астаан, иистэнэн, дьиэни-уоту бэрийэн, дьиэ кэргэнин көрөр-харайар.</p> <p>Ийэни кытта эйэбэстик сыһыаннаарга, убаастырга, эппит тылын толорорго, көмөлөһөргө иити.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Саха дьахтарын дьарыга. Өбүгэ ыалдьытымсах буолуу үгэһэ. 2. Ийэ туһунан ырыа, хоһоон үөрэтии, хартыына көрүү. Үтүө майгы туһунан өс хоһооноро. 3.«Үлүһүйэ түбүгүрэр дуоһуйуум»-быыстапка. 4.«Ийэлэрдийин оонньуубут» аралдьыйы. «Ийэлэрбит дьарыктара». Быыстапка (түмүк)
--	--	---	---

**Ахсынньы ый – Билгэ Хаан ыйа –кылгас күннэх, уһун түүннэх томороон тымнылар саҕаланаллар .
«Халлааны улаҕатынан дойдохтоох Сээркээн Сэһэн остуоруйалара»**

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Остуоруйа дьиктилэр»</p> <p>Ис хоһооно:</p> <p>Остуоруйа норуот бэйэтин олоһун-дьаһаҕын, баҕатын, эрэлин этэр диэн өйдөтүү.</p> <p>Остуоруйа ис хоһоонун билэргэ, кэрэхсээн истэргэ, остуоруйаны кэпси үөрэнэргэ иити.</p> <p>1.Аһыныгас санааны иитэр остуоруйалар. Инвалидтар декадаларыгар кытты.Бэлэх откыртка.</p>	<p>Тема: Кырыа кыһын оһуордара.</p> <p>Ис хоһооно: Саха сирин кыһына туманнаах, тымныы, хараҥа, дьыл кэмтиттэн саамай уһуннара диэн өйдөбүлү биэри. Ууну, мууһу чинчийи нөҕүө оҕо билиэн-көрүүн баҕатын, чинчийэр интэриэһин үөскэти. Куорат ыалын, тыа ыалын үлэтин-хамнаһын уратылары. Кыһынны үлэлэри билиһиннэри. Атын полушариялар кыһыннарын кытта тэннээһин. Живописец тыыннаах курдук уруһуйдуур диэн өйдөбүлү киллэри.</p> <p>1.Саха сирин кыһына.</p>	<p>Тема: «Харыйа оонньуурдара»</p> <p>Ис хоһооно: Араас дойдуларга Сана дьылы көрсүһүү үгэстэрин билсими. Харыйаны симиир үгэс. Киэргэл өйдөбүлэ, суолтата. Харыйа оонньуурдарын онорорго айар мастырыскай үлэтин тэрийи, төрөппүттэри көмөлөһүннэри. Утренник дьикти остуоруйатыгар кыттарга оҕолору бэлэмнээһин. Коллектив үлэтигэр кыттыһартан астыны, иити.</p> <p>1. Араас дойдуларга Сана</p>	<p>Тема: «Сана дьыл -дьикти остуоруйа»</p> <p>Ис хоһооно: Сана дьылы көрсөр бэлэми салгыы ытыты. Бырааһынньыгы ылыы культуратын төрүттэрин үөскэти.Буолаары турар бырааһынньыгы үөрэн-көтөн, долгуйа кэтэһи .Бэлэмнэни үлэбэ активнай кыттыыны ылар баҕаны, чугас дьону эбэрдэлиир үгэи иити.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сана дьыллааҕы харыйа оонньуурдара 2. Сана дьыллааҕы ырыа, хоһоон,

<p>2.Кыһынны олох-дьаһах, кыһын кыыл олобун туһунан остуоруйалар</p> <p>3. Айар мастырыскай үлэтэ.</p> <p>Төрөппүттэр оҕолорунаан «Мин таптыыр остуоруйам» настольнай театр оноруулары</p> <p>4. «Остуоруйа кизэһэтэ».</p> <p>5.Тобуллаҕас өй оонньуулары.</p>	<p>2.Дьыэ кэргэн кыһынны үлэтэ-хамнаһа. Тракторист, суоппар үлэлэрэ (оттук маһы, оту, мууһу тиэни).</p> <p>3. Тоноруу, кырыа, муус, хаар, күүстээх тыал. Кэтээн көрүү, опыттар.</p> <p>4. «Кыһынны оһуордар».</p> <p>Живописец идэтин билиһиннэри.</p> <p>Уруһуйдаабын.</p> <p>5. Сахам сири кыһына. Уруһуй быыстапката.</p>	<p>дьылы көрсүү бырааһынныктарын билсии.</p> <p>2. Айар мастырыскай үлэтэ «Харыйа ооньуура».</p> <p>3. Бырааһынныктаабы представлениеҕа бэлэмнэни, ырыа, хоһоон, үнкүү, представление үөрэти.</p> <p>4. Группаны, залы кизгэти.</p>	<p>үнкүү, представление.</p> <p>3. Айар мастырыскай үлэтэ «Саһа дьыллаабы кизгэл»</p> <p>4. Саһа дьыл туһунан ыллыбыт, үнкүүлүүбүт</p> <p>5. «Саһа дьыл» - Утренник - аралдьыйы.</p>
--	--	---	--

**Тохсунньу ый – Танха ыйа – Бит - билгэ ыйа, тымны оройо, самай уһун түүннэр, кылгас харана күннэр тураллар.
«Тобуллаҕас, өркөн өйдөөх киһи буола улаат»**

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Кинигэ-киһи өйдөөх сүбэһитэ»</p> <p>Ис хоһооно: 8 чыыһыла – Оҕо кинигэтин күнэ буоларын билиһиннэри. Кинигэ киһи сайдытыгар оруолун арыыы. Кинигэни суруйар, ойуулуур, бэчээттиир үлэһиттэри билиһиннэри. Улахан киһи көмөтүнэн бэйэ айбыт кинигэлэрин оноруу. Үлэттэн дуоһуйуу, үөрүү. «Ороһуоспа, танха» туһунан билиһиннэри.</p> <p>1.Кинигэ – бараммат баай. Библиотекаҕа экскурсия</p> <p>2.Бэйэ онорбут кинигэлэрэ. Оҕо төрөппүтүн кытары үлэтэ.</p> <p>3. Худуоһунньук-иллюстратор идэтэ. Ороһуоспа, танха туһунан кинигэ ойууларын көрүү.</p> <p>4. Библиотекарь идэтэ.</p> <p>5.»Кинигэ-киһи өйдөөх сүбэһитэ».</p> <p>6. Танха кизэһэтэ.</p>	<p>Тема: «Имигэс тарбахчааннар»</p> <p>Ис хоһооно: Оҕо ойуулуур-дьүһүннүүр дьобурун сайыннары. Уруһуйдуур дьобуру сайыннара оонньуулар.</p> <p>1.Оҕолору ойуулуур-дьүһүннүүр искусствоҕа сыһыары.</p> <p>2.Оригами</p> <p>3. Мэһийи.</p> <p>4. Уруһуй</p> <p>5. «Имигэс тарбахчааннар».</p> <p>6. Оҕолор оноһуктарынан конкурс.</p>	<p>Тема: «Аһсаан дьикти эйгэтигэр»</p> <p>Ис хоһооно: Математика төрүттэрин билии, аһсаан суоттуур таһымы үрдэти, толкуйдуур дьобуру, сатабылы дирингэти.</p> <p>1. Өн, быһыы, чыыһыла састааба</p> <p>2. Аһсаан дьайыылар</p> <p>3. Логическай задачалар</p> <p>4. «Көрдөөх аһсаан»</p> <p>5. Аһсаан олимпиадата.</p>	<p>Тема: «Сааһымат», «Дуобат» - тобуллаҕас өй оонньуулары»</p> <p>Ис хоһооно: «Сааһымат», «Дуобат» оонньууларыгар интэриэһи үөскэти, быраабылалаах оонньуу диэн өйдөтүү. Дьыэбэ-уокка тобуллаҕас өй оонньууларын оонньууларыгар ынгыры. Иллээхтик оонньуурга, үтүө доһор диэн хайдах оҕону этиэххэ сөбүн өйдөтүү.</p> <p>1. «Сааһымат» оонньуу.</p> <p>2. «Дуобат» оонньуу.</p> <p>3.«Турнир».Төрөппүттэргэ уонна оҕолорго күрэхтэһи тэрийи.</p>

**Олунньу ый – Одун Хаан ыйа – дьылҕаны, дьобуру араначчылыыр ый.
«Уол оҕо дьоллоох, соноҕос ат соргулаах»**

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Мин - киһибин» Ис хоһооно: Доруобайа уонна чөл олоҕу тутуһуу төрүгтэрин билиһиннэри: битэмииннээх астар, иллээх олох, эти-сиини эрчийии. «Мин киһибин» диэн билинии. Чугас аймахтарым - дьыэ кэргэним: ийэм, аҕам, убайым, эдьийим, быраатым, балтым, эбэм, эһэм буолаллар. Бэйэтин аатын, араспаанньатын, сааһын; төрөппүттэрин ааттарын, идэлэрин билэр. Этин-сиинин чаастарын үлэтин өйдүүр: мэйиибинэн толкуйдуубун, муннубунан сыты билэбин уо.д.а., мин үчүгэйбин, миигин таптыыллар диэн өйдөбүлү ингэри. Мин уолбун, мин кыыспын диэн билэр. Оҕо эмоциональнай эйгэтин сайыннары: киһи хомойуутун, үөрүүтүн өйдүүргэ, улахан киһиэхэ убаастабыллаахтык сыһыаннаһарга иитии. 1. Мин дьыэ кэргэним 2. Дьыэҕэ көмө киһитэбин. 3. Эти-сиини эрчийии. 4. Доруобай буолуу күнэ. Көрдөөх стартар. 5. Таптал күнүгэр выставка</p>	<p>Тема: «Ийэ тыл сүмэтэ». Ис хоһооно: Оҕо ийэ тылын баайын остуоруйа, өс хоһоонун, таабырын, чабырҕах, оһуокай, олонхо нөнүө ылыныыта. 1. Үгэ, хоһоон. 2. Күүстээх дьон туһунан үһүйээннэр, таабырыннаһы. 3. Хоһоону, үгэни уус-ураннык толорорго эрчиллиилэр. 4. Төрдү-ууһу хоһоонунан билиһиннэри. 5. Уус-уран ааҕы киэһээтэ.</p>	<p>Тема: «Өбүгэ оонньуулар» Ис хоһооно: Хапсаҕай, мас тардыһыы, «обунан» ытыы быраабыларын билиини чингэти. Оҕо этин-сиинин эрчийии. Сымса, тулуурдаах буоларга үөрэни. 1. «Өбүгэ оонньуулар» кинигэ, видеоматериал көрүү. 2. Хапсаҕай. 3. Мас тардыһыы. 4. Сыл ытыы 5. Күрэхтэһии. Күрэхтэһии -«Оотуй Боотур» күрэх.</p>	<p>Тема: «Оотуй Боотур» конкурс Ис хоһооно: Аҕа дойдуну көмүскүүр эбээһинэс күчүмэҕэй, ол эрээри бочуоттаах буоларын быһаарыы. Оҕолору патриотизм, дойдуга таптал тыыныгар иитии. Уол оҕо тулуурдаах, күүстээх, хорсун, сымса буолуохтаах, кыһы, кыра оҕону атаҕастыа суохтаах, Аҕа дойдуну көмүскүүр киһи буола улаатыахтаах диэн өйдөбүлү ингэри. 1. Российской Армия – Аҕа дойдуну көмүскүүр күүс. 2. Төрдү-ууһу билиһиннэрэргэ доклад бэлэмнээһин. «Мин аҕам» уруһуй быыстапката. 3. Өбүгэлэр оонньуулар. Сыл ытыы. 5. «Оотуй Боотур» спортивной конкурс. 6. Хамаанданан хаамыы - патриотической ырыа, эстафета.</p>

**Кулун тутар ый – Күн Дьөһөгөй тойон ыйа – харанга уонна сырдык, тымныы уонна сылаас күрэс былдьаһар ыйдара.
«Сааскы ылааны күннэр»**

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Дьөһөгөй оҕото-саха сылгыта» Ис хоһооно: Сылгы сүөһүнү – биэ, атыыр, кулунчук диэн ааттыылларын быһаарыы. Сылгыны «Дьөһөгөй оҕото» дииллэр. Саха киһитигэр, олоҕугар -</p>	<p>Тема: «Кэрэчээнэ Куо» Ис хоһооно: Кыыс оҕо нарын-намчы, көрсүө-сэмэй, барыга-бары дьобурдаах булуохтаах диэн өйдөбүлү</p>	<p>Тема: «Саас кэллэ» Ис хоһооно: Саас айылҕа уһуктар, сылһыар, сир ирэр, хаар уулар, тулуктар кэллэлэр,</p>	<p>Тема: «Театр күнэ» Ис хоһооно: Оҕо театр туһунан өйдөбүлү ингэри. Артист идэтин кытта билсиһии. Оҕолору</p>

<p>дьяһаҕыгар сылгы туттуу суолтатын арийыы. Саха поэта А.Е.Кулаковскай-ӨксөкүлээхӨлөксөй туһунан билиһиннэри.</p> <ol style="list-style-type: none"> Саха кинитин күннээҕи түбүгэ, дьарыга (сүөһү иити, тириини таһастааһын, уһаныы, иис, булт). Сүөһүнү көрүү харайыы. Ат көлө тэрилэ, сылгыһыт үлэтэ. Олонхо бухатыырын ата. Худуохунньуктар үлэлэрэ. «Дьөһөгөй оҕото – саха сылгыта» Ат туһунан мунньуллубут коллекция (оонньуур, ойуу, уруһуй, хартыына уо.д.а) Төрөппүт оҕотунаан кытталлар. Саха поэта А.Е.Кулаковскай-Өксөкүлээх Өлөксөй хоһооннорунан күрэх. 	<p>ингэри. Гендернэй иитиини кэнэти. Уолаттар кыыска, ийэлэргэ болҕомтолоохтук, убаастабыллаахтык сыһыаннаһахтаахтар. Ийэлэргэ откупка бэлэх онорон үөрдүөхпүт диэн интэриэһи үөскэти.</p> <ol style="list-style-type: none"> Төрдү-ууһу, бэйэни билиһиннэри Талааны көрдөрүү Булуҕас өй. Ийэни кытары оноһук оноруу. «Кэрэчээнэ Куо» кыргыттарга конкурс. Мин ийэм – уруһуй выставката. 	<p>кус-хаас кэлэр диэн билиини ылыы. Көр-күлүү бырааһынньыгын тэрийэргэ оҕолору кытыннары.</p> <ol style="list-style-type: none"> Сааскы билгэлэр. «Көр-күлүү, хаадьылаһы күнэ». «Саасчаана» быыстапка Муус чопчу, таммах, хаар ууллуута. Чинчийи. Туллуктар, көтөрдөр кэлиилэрэ Сааскы айылҕа уларыйыылара. Уруһуй быыстапката 	<p>оруолларга араартаан исценировка толорорго дьарыктааһын. Төрөппүттэри үлэбэ сыһыарыы. 1.Саха драматической театрын туһунан кэпсээн. Оруоллары толоруу искусствота.</p> <ol style="list-style-type: none"> Төрөппүттэр толорууларыгар остуоруйалар. Оҕо оруолу толоро үөрэниитэ. Сценаҕа тутта - хапта сылдыһы культурата. Исценировка көрдөрүү. «Бумагопластика» оҕо төрөппүтүнээн үлэлэрин быыстапката.
---	--	--	--

Муус устар ый – Айыыһыт ыйа – ууһуур – тэнийэр, халлаан сылыһар ыйа.
«Айылҕа уһуктуута, ырааһырыы ыйа»

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Малые олимпийские игры» Ис хоһооно: Олимпийскай оонньуулар тустарынан билиһиннэри. Оонньуулар норуоттар эйэлээх буолууларыгар угуйар. Оҕо интэриэһин тардыы, эти-сиини эрчийэр баҕаларын күүһүрдүү.</p> <ol style="list-style-type: none"> «Көр-күлүү, хаадьылаһы күнэ». «Саамай, саамай...» конкурс. 	<p>Тема: «Космос куйаара» Ис хоһооно: Космос, планета, сулустар тустарынан бастакы өйдөбүлү ылыы. Спутнигы, ракетаны, космонавтары бытан чинчийэллэр диэн билии. Маннайгы космонавт Ю.Гагарин туһунан сырдаттыы, космонавтары билсиһи. Сир, күн, ый, планеталар диэн өйдөбүллэри ингэри. Кинигэ күнүн бэлиэтээһин, кинигэбэ үтүө сыһыан туһунан өйдөбүлү ингэри.</p> <ol style="list-style-type: none"> Халлаан куйаара. 	<p>Тема: «Кыһыны атаарыы». Ис хоһооно: Нуучча норуотун ырыатын, үнкүүтүн, үгэстэрин билси. Норуот оонньуурдарын, оноһуктарын быыстапкатын тэрийи.</p> <ol style="list-style-type: none"> Пляска, частушка. Бэһиэлэй хороход Нуучча норуотун оонньуурдара, оноһуктара Норуот кыыл, көтөр уобараһын айымньыларыгар 	<p>Тема: «Мин тулалыыр эйгэм» Ис хоһооно: Тулалыыр эйгэбэ кэтээн көрүүнү тэрийи. Оҕо чинчийиитин түмүгүн быһаарар буоларыгар үөрэти. «Сир күнэ» суолтатын быһаарыы, докладтары бэлэмнээһин.</p> <ol style="list-style-type: none"> Үүнээйи үүнэрин кэтээн көрүү Кыыл, көтөр олобун билиһиннэри. Араас дойдулар, омуктар тустарынан оҕо билиитин

2. Олимпийскай оонньуулар историяларыттан судургу кэпсээн. 3. Спорт туһунан уруһуйдар. 4. «Малые олимпийские игры» оҕолорго күрэхтэһии тэрийии.	2. Айар мастырыскай: «Космос» тиэмэтигэр оноһуктар. 4. Авангарднай мода – конкурс. 5. «Космос кизэн куйаара» уруһуй, оноһук выставкалара. 6.Оҕо төрөппүтүн кытары онорбут кинигэтин выставката.	туттан көрдөрүүтэ. 4. «Кыһыны атаарыы» бырааһынньыга. Айар үлэ быыстапката «Нуучча норуотун оонньуурдара, оноһуктара».	кэнэтии. 4.Спорт эйгэтин сэнгээри. 5.«Мин тулалыыр эйгэм» оҕолор доклад аабыылара. 6.Экологическай акциялар.
---	--	---	---

**Ыам ыйа – Иэйиэхсит ыйа – араначчылыыр уонна харыстыыр ый.
«Дьоллоох оҕо саас».**

I нэдиэлэ	II нэдиэлэ	III нэдиэлэ	IV нэдиэлэ
<p>Тема: «Тырымнас сулустар». Ис хоһооно: Оҕону сценическай культураҕа үөрэтии. Ырыаны, үнкүүнү толоруу маастарыстыбатын үрдэтии. Эмоциональнай иэйиилэри сайыннарыы.</p> <p>1.«Үлэ, саас бырааһынньыга» стендэнэн информация. 2. Айар мастырыскай: сценическай көстүүмнэр. 3.«Тырымнас сулустар» конкурс. Ырыа, үнкүү.</p>	<p>Тема: «Уол оҕо – ат кулун» Ис хоһооно: Уол оҕо, сымса, күүстээх, хорсун буоларга дьулуһарыгар иитии. Хаамар, хамаанданы сөпкө толорор сатабылы сайыннарыы. Кыайыыга дьулууру инэрии, эти-сиини эрчийии. Аҕа дойдуну көмүскүүр дьон буола улааталларыгар олук ууруу.</p> <p>1.Патриотическай ырыаҕа бэлэмнэнии 2.Военизированной эстафетатаҕа бэлэмнэнии 3 Хамаанданан хаамыы. Ырыа. 4.Эстафета этаптара. 5. «Уол оҕо – ат кулун» күрэхтэһии.</p>	<p>Тема: «Кыайыы салюта» Ис хоһооно: Аҕа дойдуга тапталы, патриотическай тыыны инэрии. Кыайыыны уһансыбыттар тустарынан билиини кэнэтии, Кыайыы памятниктарын билиһиннэрии, ветераннарынан кизэн туттууну, кинилэргэ убаастабылы инэрии.</p> <p>1.Улуу Кыайыыга аналлаах патриотическай ырыа курэбэр бэлэмнэнии 2. «Эһэм сэриигэ сылдыбыта» выставка 3.Кыайыы памятниктар экскурсия 4. «Кыайыы салюта» патриотическай ырыа конкурса.</p>	<p>Тема: «Оскуолаҕа атаарыы. Ыһыах ыһыы, салама ыйааһын». Ис хоһооно: «Оҕо саада быраһаай, дорообо оскуола!» диэн тиэмэбэ билбит ырыаларын, хоһооннорун, үнкүүлэрин чинэтии, билиилэрин-көрүүлэрин көрдөрүү.</p> <p>Самаан сайын айылҕа тиллэр, чэчириир диэн өйдөбүлү ылыы, сайын туһунан ырыа, хоһоон билии. Фольклор жанрдарын толоруу маастарыстыбатыгар эрчиллии. Өбүгэ оонньууларыгар көхтөөхтук кыттыы. Ыһыах ыһыы,салама ыйааһын өйдөбүллэрин билии.</p> <p>1.Самаан сайын кэлиитин көрсүү. «Ньукулун» - экскурсия 2.Чабырбах, оһуокай, үгэ 3. «Күөх сайын туһунан ырыа, хоһоон». 4. «Чэгиэн буол». Илии-атах оонньуулар. 4.Оскуолаҕа атаарыы. Ыһыах ыһыы.</p>

Саха халандаара

Тохсунньу 7 (ахсынньы 25*) күнэ – Ороһуоспа (тымныы оройо, сүллүүкүттэр тахсаллар, Танха саҕаланар). Бу күн сылаас буолаҕына – сааскыта тымныы.

Тохсунньу 14 (1) күнэ – Баһылайап (Эргэ Саҥа дьыл). Көп хаар түстэбинэ, от өлгөмнүк үүнэр.

Тохсунньу 19 (6) күнэ – Кириһиэнньэ (сүллүүкүттэр киирэллэр). Танара мөссүөнүн сууйбут ууларынан ынахтарын, дьыэ уонна хотон иһин ибиирэллэрэ.

Тохсунньу 31 (18) күнэ – I Охоһоһойоп (дьыл оройо, Дьыл Оҕуһун муоһун кылаана сыппыыр).

Олунньу 12 (тохсунньу 28) күнэ – II Охоһоһойоп (Дьыл Оҕуһун бастакы муоһа түһэр).

Олунньу 15 (2) күнэ – Эстириэнкэй (Сретенье). Халлаан сылыйдаҕына, сааскыта эмиэ сылаас буолар.

Олунньу 24 күнэ – III Охоһоһойоп (Дьыл Оҕуһун иккис муоһа түһэр).

Кулун тутар 13 күнэ – Баһылай таммахсыт.

Кулун тутар 14 күнэ – Дьэбдьэкиэй күнэ (Дьыл оҕуһун көхсө суулар).

Муус устар 7 (кулун тутар 25) күнэ – Былаҕачыанайап. Ымыылар көтөн кэллэр. Саас кыһыны кыайар.

Муус устар 15 күнэ – Киристиэп (сааскы ылаангы күн).

Ыам ыйын 6 (муус устар 23) күнэ – Дьөгүөрэйэп (эрдэтээнни кустар кэллэр).

Ыам ыйын 14 (1) күнэ – Дьэрэмэйэп күнэ. Сааскы хонуу үлэтэ саҕаланар.

Ыам ыйын 22 күнэ – Сааскы Ньюкулун (кэбэ этэр, мутукча көбөрөр). Дьыл сайынны анара саҕаланар.

Ыам ыйын 26 күнэ – Лөкүөрүйэ күнэ (бырдах түһэр, хаас үөһэнэн аастаҕына, уулаах саас).

Бэс ыйын 3 (ыам ыйын 21) күнэ – Саар Көстөкүүн (анды киирэр, сайылык малааһына).

Бэс ыйын 21 күнэ – Ыһыах күнэ (мунутуур уһун күн).

Бэс ыйын 26 күнэ – Өкүлүүнэлэр күннэрэ (күн кылгаан барар).

От ыйын 12 (бэс ыйын 29) күнэ – Бөтүрүөп (окко киирии, Бөтүрүөп ардаҕа).

От ыйын 21 (8) күнэ – Борокуоппайап (кус оҕото ситэр, дьэдьэн буһар, туос хастыыр кэм).

Атырдьах ыйын 2 (от ыйын 20) күнэ – Ылдыын (бурдук буһар, кус оҕото көтөр). Нууччаларга Перун күнэ. От үлэтин ортото. Түүн харанарар.

Атырдьах ыйын 14 (1) күнэ – I Ыспааһап (бурдук хомуура саҕаланар). Сарсыардата тымныы, түүнэ –хаһыннаах.

Атырдьах ыйын 19 (6) күнэ – II Ыспааһап (бастакы хаһыннар). Ардахтар саҕаланаллар.

Атырдьах ыйын 29 (16) күнэ – III Ыспааһап (от үлэтин түмүктээһин). Хомуур үгэнэ. Уулаах отон ситэр.

Балаҕан ыйын 14 (1) күнэ – Сэмэнэп (сэбирдэх түһэр, кыстыкка киирии).

Балаҕан ыйын 22 күнэ – күһүнгү күннээх түүн тэннэһиилэрэ.

Балаҕан ыйын 27 (14) күнэ – Иһийээнэп (сир тоноруута саҕаланар, күһүнгү тымныылар).

Алтынньы 14 (1) күнэ – Бокуруоп (муус тонор, ирбэт хаар түһэр, күһүнгү мунха саҕаланар). Бокуруоп хайдаҕый да, кыһына эмиэ оннук.

Сэтинньи 8 (алтынньы 26) күнэ – Миитэрэйэп (идэһэ өлөрүүтэ, күһүнгү мунха уурайыта).

Сэтинньи 21 күнэ – Мэхээлэйэп (бастакы улахан тымныылар). Кыһын чизппэрэ.

Ахсынньы 9 күнэ – Лэгэнтэйэп (эһэ кытаанахтык утуйар, бөрө торҕоннуур).

Ахсынньы 19 (6) күнэ – Кыһынны Ньюкулун (саамай кылгас күннэр үүнэллэр, тымныы оройо).

Ахсынньы 25 күнэ – Испирдиэнэп (күн кутуйах хаамытынан уһуур).

Ахсынньы 31 күнэ – Саҥа дьыл.